

TÜRKİYE ARAZİ VARLIĞI, SORUNLARI VE ÇÖZÜMLER

Prof. Dr. Erkan BENLİ

Tarım ve Köyişleri Bakanlığı
Müsteşarı

Doç. Dr. Orhan DOĞAN

Köy Hizmetleri Ankara Araştırma
Araştırma Enstitüsü Müdürü

Toprak, yenilenmesi oldukça uzun süre isteyen, doğal kaynaklarımızın en önemlisidir. Toprak üretimin en önemli faktörüdür. Çünkü;

- Toprak üretimde önemli bir transformotordur, bitki besin deposudur.
- Toprak, insan yaşamını destekleyen, ona hayatiyet veren en büyük sistemdir. Yeryüzünde tarımsal üretimin kapasitesini belirleyen önemli bir varlıktır.
- Toprak, teknolojik nedenlerle giderek artan, bir çok formda ve çeşitli düzeylerde kirlilik yaratan maddeler için en büyük filtredir.
- Toprak CO₂, Metan ve N₂O içeren biyo kimyasal dönüşümde en önemli kaynaktır.
- Toprak, yeryüzündeki hidrolojik dönüşümde; bağlantı ve tampon sisteminde önemli bir anahtardır.
- Toprak ısı değişimi ve ışığı yansıtma özelliğine sahiptir.
- Toprak, kalıcı ve koruyucu özelliklere sahiptir. Bu nedenle geçmişte yaşanmış iklim değişiklikleri ve insan yaşayışları hakkında bilgi alınabilecek en büyük ve en ideal bir arşivdir.
- Toprak, ekosistem analizlerine konu olan, büyük küresel değişim modelleriyle ilişki kurulabilen, yeni modellerin gelişmesine yardımcı olan en büyük varlıktır.
- Toprak, dinimizde, törelerimizde kutsal bir varlıktır, uğruna can verildiğinde şehit olunan vatandır.
- Toprak medeniyetlere temeldir.
- Toprak hürriyet gibidir, elden gitmedikçe değeri bilinmez.
- Toprak sonsuzluktur, varlıktır, zenginliktir...

Görüldüğü gibi toprak; şairlere, ediplere, askerlere, mühendislere, öğretmenlere, tarımcılara, kısacası her meslek çalışanına göre hizmet amacına uygun biçimde tanımlanan ulu bir varlıktır.

Bu tanımlarla toprağın canlı yaşamındaki önemini tam olarak açıklamak mümkün görülmemektedir.

Bu denli önemli doğal kaynak olan topraklarımızın arzulan düzeyde korunduğu, akılcı biçimde üretimde kullanıldığı ve çeşitli nedenlerle yaratılan sorunlardan arındırıldığı söylenemez.

Tarımın dünyada ilk kez başladığı, medeniyetin de beşiği kabul edilen Anadolu'muzda doğal kaynakların düzensiz ve aşırı düzeyde işletilmelerinin doğurduğu sorunları; erozyon, taşlılık, yaşlık (drenaj), çoraklık (tuzluluk ve alkalilik) ve toprak kirliliği gibi fiziksel sorunlar ve ekolojik şartlara göre optimum işletme büyüklüklerinin belirlenmemesi, toprak korumalı tarımın uygulanmaması, mülkiyet dağılımındaki düzensizlik, üretim planlamasının olmaması, miras hukukundaki yanlışlık v.b. sosyo-ekonomik sorunlar olarak ana başlıklarla özetlemek mümkündür. Bu sorunlardan bazılarını kısaca değinmekte yarar vardır.

1. TOPRAKLARIMIZIN FİZİKSEL SORUNLARI

1.1 Topoğrafik Yapı

Türkiye'de yükselti, deniz seviyesi ile 5165 (Ağrı Dağı) metre arasında dağılım göstermektedir. Ortalam yükselti 1250 metre civarındadır. bu nedenle ülkemiz topoğrafik yönden oldukça dağlık bir yapıya sahiptir ve dik sarp eğimler yaygındır (Tablo 1). Topraklarımızın % 35.7 si % 0-12 eğim arasında geri kalanı ise % 12'den daha fazla eğimlidir.

TABLO- 1 Türkiye'de Eğim Dağılımı

Eğim	Yayıldığı Alan (Hektar)	%	Açıklama
Düz	0-12	9.704.097	11.8 Tarıma çok elverişli
Hafif	2-6	8.476.067	10.3 Tarıma elverişli
Orta	6-12	10.514.253	13.6 Kısmen ve önlemlerle tarıma elverişli
Dik	12-20	10.747.597	14.7 Yoğun önlemlerle tarıma elverişli
Çok dik	20-30	13.368.866	17.2 Mer'a ve ormana elverişli
Sarp	+ 30	23.015.669	13.5 Önlemlerle mer'a ve ormana elverişli

Topoğrafik yapıdaki değişikliğe paralel olarak yağış dağılımının 250 ile 2500 mm arasında bulunması doğal degradasyona neden olmakta, arazilerin çeşitli nedenlerle yanlış değerlendirilmesi tarımsal sorunlarımızı daha da artırmaktadır.

1.2 Etkili Toprak Derinliğinin Yetersizliği

Genellikle kültür bitkilerinin köklerinin su ve bitki besin maddelerinden yararlanabildiği etkili toprak derinliğine göre topraklarımızı sınıflandırdığımızda;

29 milyon hektar arazi	0-20 cm
24 milyon hektar arazi	20-50 cm
9 milyon hektar arazi	50-90 cm
11 milyon hektar arazi	90 cm'den daha fazla

derinliğe sahiptir. Görüldüğü gibi arzulanan toprak derinliğine sahip arazi miktarı yalnızca 11 milyon hektardır.

Eğimin dik oluşu, erozyon sorununun etkin biçimde çözümlenemeyişi, yanlış arazi kullanımları, iklim (yağışların düzensiz dağılımı, erosiv potansiyellerinin değişkenliği v.s.) gibi etkenlerin sonucu toprak derinlikleri giderek azalmakta, tarımsal üretim düzeyi de düşmektedir.

Sonuçta etkili kök derinliğinin yetersiz oluşu topraklarımızdan arzulanan düzeyde yararlanmayı engellemektedir. Sığ ve orta derinlikteki topraklarda daha çok yüzlek köklü bitkilerin tarımına yönelmesi daha iyi sonuç verecektir.

1.3 Topraklarımızın Organik Madde Yönünden Fakir Oluşu

Topraklarımızın %64'ü organik maddece fakir (%1 den az), %22'si orta (%1-2), %14'ü ise yeterli (%2'den fazla) düzeydedir. Toprakların organik madde içeriğinin artırılması için uygun gübreleme, yeşil gübreleme, ekolojik şartlara uyan bitki ekim nöbeti (münavebe) uygulanmalıdır. Gübrelemenin özellikle ihtiyacına göre tekniğine uygun ve bilinçli biçimde yapılması gereklidir.

Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğünün ülke hizmet veren 66 toprak ve su tahlil laboratuvarlarında ücretsiz yapılan toprak analizlerinin sonuçlarına göre gübreleme yapılmasının sağlanması için gerekli idari ve yasal önlemler alınmalıdır.

1.4 Erozyon Sorunu

Dik, çok dik ve sarp eğimin yoğun olduğu; derinliğin yetersiz ve organik madde yönünden fakir olduğu ülkemiz topraklarında en büyük sorun doğal olarak erzyondur ve erozyona karşı korunması gerekli arazi miktarı oldukça yüksektir. Genelde bu sorunun diğer nedenleri de aşağıda açıklanan yanlış kullanımlardır.

- 1- Arazilerin yeteneklerine göre kullanılmaması,
- 2- Ormanların çeşitli nedenlerle tahrip edilmesi,
- 3- Eğimli tarım arazilerinde erozyona karşı gerekli önlem alınmadan tarım yapılması,

4- Mer'aların düzensiz, kontrolsüz, zamansız ve ağır biçimde otlatılmaları ve gerekli islah tedbirlerinin alınmaması,

5- Gerekli bitkisel, kültürel ve fiziksel toprak muhafaza tedbirlerinin yeterince alınmaması,

6- Çok dik eğimlerde bile ziraat yapılması v.s.

Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğünce yapılan toprak etüdlerine göre; 15.6 milyon hektarda yani toplam alanımızın %20'sinde orta derecede; 28.3 milyon hektarda (%36) şiddetli ve 13.2 milyon hektarda (%17) çok şiddetli derecede su erozyonu belirlenmiştir. Rüzgar erozyonu alanları ise 0.5 milyon hektara yakındır. Görüldüğü gibi ülkemiz topraklarının %73'ü çok şiddetli derecelerde erozyona uğramıştır. Erozyon görülmeyen arazilerimiz ancak %14 civarındadır. (Tablo 2)

Yılda ortalama 490 milyon ton toprak denizlere, barajlara, göllere taşınmakta, verimli tarım arazilerinin elden çıkmasının yanı sıra baraj göletlerin (neden olduğu sedimentasyon olayı sonucu) kullanma ömürlerinden önce göl tabanının dolması nedeniyle kullanılamaz hale gelmesine, tarım arazilerinden fosforun sedimentlerle akarsulara, denizlere ve göllere taşınarak ötrofikasyon olayına neden olurlar.

TABLO-2 Türkiye'de Erozyon Alanı (ha)

Erozyon Derecesi	İşlemeli Tarımda II-III-IV (ha)	İşlemeli Tarıma Uygun Olmayan V-VI-VII (ha)	TOPLAM	%
Orta	13.780.260	1.812.215	15.592.475	27.4
Şiddetli	2.077.270	26.257.668	28.334.938	49.6
Çok Şiddetli	1.930	13.219.548	13.221.478	23.0
T O P L A M	15.859.460	41.289.431	57.148.891	100.0
Rüzgar Erozyonu	-	-	465.913	

Yalnızca pulluk altında bulunan 27.7 milyon hektarlık alanın 16 milyon hektarında yani %57'sinde şiddetli derecelerde erozyon hüküm sürmektedir (Tablo 3).

TABLO-3 İşlenen Arazide Sorunlar (1000 ha)

Ana Sorunlar	İşlemeye Elverişli I	İşlemeye Elverişsiz II-III-IV	İşlemeye Elverişsiz V-VI-VII	TOPLAM
1. Sorunsuz	4.779	-	-	4.779
2. Erozyon	-	11.416	5.00	16.425
3. Yaşlık (Drenaj)	-	.998	.81	1.079
4. Uygun olmayan toprak	-	4.395	1.021	5.416
T O P L A M	4.779	16.809	6.111	27.699

% 8'eğime kadar olan alanlarda bazı basit ve yatırım gerektirmeyen bitkisel ve kültürel önlemlerle erozyon sorunu azaltılabilirse de, % 8'den fazla olan arazi alanlarında bazı fiziksel önlemlere ihtiyaç vardır. Bu da önemli düzeyde yatırımı gerektirir.

Ancak düz ve düze yakın arazilerin bazılarında çoraklık sorunu da önemli düzeydedir.

Çoraklık, çeşitli derecelerde tuzlu, alkali ve tuzlu-alkali toprakların sorunu olarak tanımlanmaktadır. Bu topraklar aynı zamanda drenaj sorununu da içermektedir.

İşlenebilir tarım arazilerinin % 3.2'sinde (833.405 ha) ve Türkiye topraklarının yaklaşık % 2'sinde (1.513.645 ha) çoraklık sorunu bulunmaktadır.

İşlemeye elverişli tarım arazilerinin % 10.9'unda (2.989.033 ha) tüm toprakların ise % 36.6'sında (28.484.184 ha) taşlılık sorunu bulunduğu belirlenmiştir.

Çoraklık ve yaşlık aynı zamanda toprak kirliliği meydana getirmektedir. Çoraklaşma pek çok verimli araziye adeta bir çöle çevirmektedir. Çoraklaşan sahalarda bitki gelişmesi büyük zarar görmektedir. Tuz konsantrasyonu yükseldiği için bitkiler gereksinimi olan suyu alamamaktadırlar. Bitkilere spesifik iyon ve zehir etkisi yapmaktadır.

Çoraklaşma ile toprakta bitkilere öldürücü etki yapan bor birikimi ortaya çıkmaktadır.

Yaşlığın da (drenaj), gerek toprağı kullanılamaz hale getirmesi, gerekse bataklık ve benzeri şekillerde çevre sağlığına da zararlı etkileri görülmektedir. Doğal yaban hayatın olmadığı alanların islah edilmesi ve tarıma kazandırılması düşünülebilir.

Topraklarımızın bir sorunu da bilimsel esaslara uygun olmayan gübreleme ve bitkilerin gereksiniminden daha fazla verilen gübreler ile kirlenmesi ve sonucunda toprak strüktürünün bozulması, toprak reaksiyonunun değişmesi, toprakta mevcut olan elementler dengesinin bozulması, topraktaki makro ve mikro faunanın zarar görmesi şeklinde kendini göstermektedir.

Strüktür tarımsal açıdan toprağın en önemli özelliğidir. Toprakların verimliliklerinin hassas bir göstergesidir.

Tarıma uygun bir strüktürün oluşumu flokülasyon, granülasyon ve agregasyon süreçlerinin bir sonucudur. Strüktürün bozulması ve süreçlerin bir nevi tersine çevrilmesi yani toprağın dispers olmasıdır.

Toprak kaynaklarımızdaki fiziksel sorunların yanı sıra arazi kullanma şekline ilişkin sorunlar ve tarımsal yapıya ilişkin sorunlar da topraklarımıza daha çok önem vermемizi, sahip çıkmamızı ve korumamızı zorunlu kılmaktadır.

Arazi yetenek sınıflarına göre I. II. III. ve IV. sınıf araziler her türlü kullanmaya; V. VI. VIII. sınıf topraklar ise yalnız mer'a ve orman olarak kullanmaya elverişlidir. İşlenebilir toprak potansiyeli 26.4 milyon hektar olmasına rağmen bu amaçla kullanılan arazilerin toplamı 27.7 milyon hektardır. Son yıllarda da bu rakamın 28.5 milyon hektara ulaştığı tahmin edilmektedir. Bunda çıkarabileceğimiz sonuç işlenebilir tarım arazilerinin sınırlarının çoktan aşılmış bulunmasıdır. Türkiye Genel Toprak Amenajman Planlamasına göre (KHGM, 1987); I-IV. sınıfta yer alan 21.587.827 ha'lık işlenen tarım arazisinin 13.318.617 ha'ı nadaslı kuru tarım, 4.214.404 ha'ı nadassız kuru tarım altında bulunmakta, en az 8.5 milyon ha'ı sulu tarım altında bulunması gerekirken halen 3.7 milyon ha'lık bir kısım ancak sulanabilmektedir. I-IV. sınıf arazilerde kuşkusuz doğal olarak, 1.5 milyon hektar orman ve fundalık yer alırken, arazi kullanma yeteneği yönünden orman ve mer'a olması gereken 6.1 milyon hektarlık arazi, asla uygun olmamasına karşın işlemeli tarım arazisi altında bulunmakta, tarımsal potansiyeli yüksek I-IV. sınıf araziler tarım dışı amaçlarla kullanılmaktadır (Sanayileşme, şehirleşme, tuğla ocakları v.s.) .

Tarım kesiminde nüfusun bir bölümünün topraksız oluşu, tarım işletmelerinde arazi yetersizliği ve toprak mülkiyetinin dengesiz dağılımı, tarım işletmelerinde toprakların küçük parçalar halinde dağınık ve şekillerinin düzensiz oluşu tarımsal yapıya ilişkin sorunlar olarak karşımıza çıkmakta ve toprak kaynaklarımızı en iyi şekilde kullanmamızı bir başka açıdan etkilemektedir.

2. SONUÇ

Topraklarımızda karşılaşılan sorunların akılcı ve etkin biçimde çözümlenmesi için başta toprak korumalı tarımın uygulanması olmak üzere her türlü teknik ve politik önlemler alınmalıdır.

Genel anlamda toprak kaynaklarının korunmasında girişimci bir milli politika, yalnız toprak erozyonu ve bununla ilgili fiziksel faktörleri kapsamakla kalmamalı, aynı zamanda arazinin kullanılmasını etkileyen kompleks, ekonomik ve sosyal faktörlerle de ilgilenmelidir.

Geniş anlamda toprak korumasının ana şartı, araziye kabiliyetine göre özel bir şekilde kullanmak, toprağı erozyona ve toprak bozucu amillere karşı korumak, erozyona uğramış ve mahsuldarlığını kaybetmiş toprakları ıslah etmek, tarım alanlarındaki mer'a ve koruları geliştirmek, bitkilerin ihtiyaçları olan suyu toprakta biriktirip korumak, ihtiyaç duyulan yerlerde toprak korumalı sulama ve drenaj yapmak, toprak verimliliğini idame ettirmek üzere gübrelemek, ürün çeşit ve miktarını ve dolayısı ile çiftlik gelirini artırmak gibi teknik, ekonomik ve sosyal konuları çok iyi bir şekilde inceleyerek bunları entegre etmektir.

Tüm bu çalışmalarını yürütürken aynı zamanda tarımsal çalışmaların gereği olan bitki hastalıkları ile mücadele amacıyla uygulanan pestisidlerin, verimin art-

ması için toprağa verilen kimyasal gübrelerin ve otlaklardan oluşan yüzey akışı, erozyon ve toprağın sürülmesi sonucu oluşan toz- toprak v.b. her türlü tarımsal çalışma sonucu meydana gelen katı ve sıvı atıkların neden olduğu kirlilik de dikkate alınmalıdır.

Bu nedenle;

- Ayrıntılı toprak etüdlerinin yapılması,
- Arazilerin yeteneğine uygun kullanılmaları,
- Arazi üretim planlamasının akılcı ve etkin bir biçimde yapılabilmesi için; üretimin denetlenmesi, ülke ihtiyacına göre bitki paternlerinin belirlenmesi,
- Ekolojik şartlara göre optimum işletme büyüklüklerinin belirlenmesi,
- Mer'aların korunması, ıslahı ve rasyonel kullanımını sağlayan sorumlu bir kuruluşun oluşturulması,
- Arazi toplulaştırılması,
- Amaç dışı arazi kullanımının önlenmesi,
- Modern tarım tekniklerinin çiftçilere benimsetilmesi,
- Gübrelemenin bitki ve toprak analizlerine göre yapılması,
- Aşırı sulamadan kaçınılması ve
- Toprak muhafaza konusunda her düzeyde EĞİTİM yapılması gerekmektedir.

Topraklarımızda belirlenen sorunların giderilmesi için gerekli yasal, sosyo-ekonomik ve teknik önlemlerin kısa, orta ve uzun süreli programlar ile alınması, ülkemiz insanının daha huzurlu, daha refah, daha sorunsuz bir ortamda yaşamalarına imkan verecektir. Ayrıca giderek artan nüfusun her türlü ihtiyacı karşılanabilecektir. Çünkü erozyon olayı en az düzeye indirilecek, ovalarda görülen çoraklık sorunu çözümlenecek, tuzlanma ile elden çıkan arazilerin tarıma kazandırılması, üretimi kısıtlayan taşlı arazilerin temizlenerek, daha etkin biçimde tarıma sokulması, drenaj bozukluğu görülen 1. sınıf arazilerin ıslah edilerek üretime kazandırılması ve daha da önemlisi Cumhuriyet tarihimizin en büyük tarımsal yatırımı olan GAP'ın faaliyete geçmesi ile 1.6 milyon hektar arazi suya kavuşturulacak üretimde çok büyük artışlar yaratması sağlanacaktır.

BİLDİRİNİN TARTIŞMASI

OTURUM BAŞKANI- 20 dakikalık konuşma süresine böyle çok kesin olarak uyduğu için, ben de konuşmacıya hem teşekkür ediyorum, hem kutluyorum, hem de gelecek konuşmacılara da örnek olmasını diliyorum.

Biz oturuma bu sabah tam zamanında başladık. Sonradan katılan arkadaşlarımıza hem hoş geldiniz, hem günaydın diyorum ve bu münasebetle, toplantı salonu da yükünü aldığına göre 4 üncü Harita Kurultayını hem kutluyorum, hem de başarılı olmasını diliyorum.

Oturumu açarken söylemiştim, şimdi yeni gelen arkadaşlara da duyurmak istiyorum, 10 dakikalık küçük, kısa bir tartışma, soru sorma, yorum yapma süremiz var. Konuşmayı arzu eden veya soru sormak isteyenler kürsüye gelip sorabilirler. Sayın konuşmacıyı böyle alalım. Kürsü boştur. Peki, o zaman sizi rahatsız etmeyelim. Konuşmak isteyenlere söz veriyorum efendim. Kısa olursa diğer arkadaşlara da zaman bırakmış olursunuz.

BİR DELEGE- Sayın dinleyiciler, sayın arkadaşlar; belki de bu şeylerin, sorunların muhatabı belki de arkadaş değildir; Orman Bakanlığının olacak ama, ben bir iki konuyu burada açıklamak gereğini hissediyorum.

Dün televizyonun birinci kanalında izlediğim bir izlenince sonucunda bir iki şey söylemek istiyorum. Türkiye'deki toprak erozyonundan dolayı 55 yıldır Türkiye'nin kuraklaşıp çoraklaşacağı varsayımı olduğu söylenmektedir. Türkiye'de erozyona karşı önlemler için bütçeden ayrılan ödenekle Türkiye'nin erozyona karşı önlemlerinin yapılabilmesi için 10 bin yıllık bir süre tahmin edilmektedir. Barajlarımızın ortalama, Atatürk Barajına bile 100 yıllık bir ömür biçilmektedir. Halbuki erozyon önleme çalışmalarının yapılmasının sonucunda bu ömrün 3-4 katı daha arttırılacağı varsayımı vardır.

OTURUM BAŞKANI- Sorulara tek tek mi cevap vermeyi tercih edersiniz, buyurunuz.

ORHAN DOĞAN- Sayın katılımcı arkadaşlara teşekkür ediyorum. Ülkede erozyon sorunu oldukça fazla, haklılar. Türkiye bir çölleşmeye doğru gidiyor. Çölleşmeye doğru gitme değil, Türkiye zaten çöl, arkadaşlar. Eğer uçakla bir seyahat yapmışsanız, belirli, lokal bölgeler hariç, Türkiye bir çöl görünümünde. Kaldı ki, ozon tabakasının yırtılması ile yakın bir gelecekte sıcaklık derecesinde 2-2.5 derece daha fazla- 2005 yıllarında- artması öngörülüyor. O takdirde çok daha fazla kuraklık olacaktır. Çünkü sıcaklığın geldiği yerde kuraklık daha da artacaktır. Ve bu bakımdan ülkemize eğer büyük yatırımlar yapacak ise, ben bunu her zaman tekrarlıyorum; barajlarımızda, göletlerimizde, vesairemizde yapacağımız ihalelerde kesinlikle havza amenajmanını da birlikte yapmakta fayda var. Biz sadece gövdeyi, dolu savağını inşa ettirmek üzere ihale ediyoruz çoğu kez. Ondan sonra Orman Bakanlığı ya da Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü onun çevresinde bireysel tedbirler almaya çalışıyor. Bunlar yanlış olaylardır. Bunu eğer yapacak isek, bunun ihalesini, yani yapının ihalesini, fiziksel yapının ihalesini havza amenajmanı ile birlikte ele almak lazım.

OTURUM BAŞKANI- Başka soru var mı? Lütfen kendinizi de takdim eder-seniz konuşmaya başlarken, arkadaşlarımız kayda alıyorklar.

DAVUT KOYUNCU- Bazı sorunlar burada belirtildi. Bir kısmı biliniyor her-halde bu sorunların. Acaba Türkiye'de bugüne kadar bu sorunların çözümüne yönelik hem planlama, hem de parasal yatırım anlamında neler yapıldı? Özellikle son yıllarda, benim bildiğim, toplulaştırma için ciddi bazı ihaleler yapıldı. Bunların bu konuda katkısı ne olabilir?

ORHAN DOĞAN- Sorunlarımız tabii dün gelmiş değil; evvelsi gün de vardı, daha önce de vardı, daha da olacak. Çünkü sayın arkadaşımızın biraz önce bahsettiği gibi, buraya ayrılan kaynaklar çok yetersiz.

1960'lı yıllarda Türkiye'deki erozyon sorununu çözmek üzere yapılan bir ça-lışmamızda 100 milyarlık bir yatırım o zamanlar -tabii 1960'lı yılları düşünün, 64, 65'li yılları- tüm erozyon sorununu çözmeye yeterliydi. Fakat bugün boyutlar çok daha fazla. Çünkü o yıldan bu yana çok daha derin o-yuntular olmakta; çok daha derin elden giden, fakat telafisi mümkün olmayan alanlar oluşmakta. Yatırımlarımız yeterli değil; çünkü, açıklıkla söylemekte fayda var, günümüz politikası ağırlığını daha ziyade doğal kaynakların korun-masına nazaran diğer konulara daha fazla ağırlık vermekte. O bakımdan, bunun çözülebilmesi için, bu sorunun çözülebilmesi için, Genel Müdürlü-ğümüzce hazırlanan Master Programında, Havsa Amenajman Master Prog-ramında belirtilen kıstaslar daha da ayrıntılı hale getirilebilir. Çünkü orada 92 tane üniteye ayrıldı, birimlere ayrıldı bütün ülke; orada çeşitli tedbirlerin nasıl alınması gerektiği ortaya kondu ve maliyetleri çıkarıldı. En azından belirli program dahilinde el birliği ve gönül birliği ile bu işleri ele almakta fayda var.

Belki Tema Kuruluşunu biliyorsunuz, yeni kurulan bir şey, iş adamlarının katkısı ile kurulan bir kuruluş. Onun da katkısı, belki iş adamlarının bu işe girmesi biraz daha hız verecektir. Bu işi çözmek mümkün. Fakat şunu kesin-likle söylemekte yarar var; bugün Türkiye'de bu gibi sorunları çözecek kapa-site vardır, teknik güç vardır, fakat biraz imkân, biraz destek gerekir.

Efendim, arazi toplulaştırılması tarım politikasının en iyi şekilde yürümesi için bir kıstastır. Arazi toplulaştırmasında bazı kriterlerin değişmesi de zorunludur. Çünkü arazi toplulaştırmasını yapabilmek için, kesinlikle üçte iki arazi çoğunluğunu, yani o arazide yapılacak alanda mal sahibi olan üçte iki ve bu üçte iki köylünün de en azından yüzde 51 oranında daha fazla araziye sahip olması zorunluluğu var.

Şimdi, tabii bizler geleneksel olarak toprağa bağlıyız. Atamızdan kaldı, babam burada çift sürdü, şu oldu, bu oldu diye bırakmak istemiyoruz. Fakat çok yumuşak, güzel inişlerle herhalde bunu çok daha yaygınlaştırmak mümkün.

Çünkü, bugün ülkemizde yapılan arazi toplulaştırması sulu tarım alanlarında, suyu getirmekte, yolunu getirmekte, hizmet açısından, tarlaıçi geliştirme hizmetlerini yapmakta ve verimi yükseltmekte. Ancak bu demonstratif çalışmayı gördükten sonra köylüler bu işe akın etmeye başlamakta. Yeni bir yere girmek oldukça zor. Arkadaşlarım belki girecekler o konuya.

OTURUM BAŞKANI- Buyurunuz efendim. Tabii, buyurun, mikrofona gelerseniz, hem sizi görürüz. Lütfen kendinizi de tanıtın.

İSMAIL ÖZTÜRK- Siz erozyonla ilgili konuşma yaptınız. Fakat erozyonu önlemek için ormancılık işleminin tamamlanmasına Türkiye'nin bütçesinin yetmeyeceği belli. Şimdiki Cumhurbaşkanımız Başbakan iken Çin'e gitti ve oradan döndüğünde gazetelere bir açıklama yaptı. Dedi ki: "Çin'de de, dünyanın çeşitli yerlerinde de, orman dikilecek alanlar vatandaşlara kiralanıyor; 100 yıllığına, 200 yıllığına, ailelere. Hem böylece istihdam imkânları da doğuyor, hem de vatandaş çalışmak imkânı buluyor ve ormancılık işi halloluyor".

Ben bütçenin bu imkânlarıyla erozyonun önleneceğine inanmıyorum. Bu konuda icabında Anayasanın da değiştirilmesi lazım. Belki de ilk maddenin, vatandaşlara kiralanması yönünde değiştirilmesinde fayda var. Bu konuda düşünceleriniz nedir efendim? Bu aynı sistem Almanya'da da uygulanıyor, başka yerde de; özel ormancılık yani.

ORHAN DOĞAN- Sayın konuklar, orman tabii toprağı en çok koruyan örtü. Fakat şu anda tabii yeterli değil. İki ay önce ülkemizi temsilen Portekiz çevre performansını incelemek üzere görevlendirildim. Orada bir heyet halinde bulunuyorduk. Biliyorsunuz, Portekiz, Avrupa'nın Batı Avrupanın en geride kalmış ülkesi. Arkadaşımız haklılar; Sayın Cumhurbaşkanımız da çok isabetli görüşteler. Çünkü orada yaptığım etüdlere göre, çünkü tarım ve orman potansiyelini incelemek üzere görevlendirilmişim ben, tüm ormanların -ki yüzde 41, arazinin yüzde 41'i ormanlık orada- yüzde 2.5'u sadece devlete ait. O da, koruma alanları. Yani av vesaire için yapılan şeyler. Korunması gerekli olan ekosistem açısından hassas alanla; sadece yüzde 2.5'u. Diğer alanların hepsi özel teşebbüsün, şahsın, köylünün.

Orman tahribatı orada yok mu? Var. Fakat orada bir kanun çıkarmışlar, 1986'da ve 1989'da revize edilmiş o kanun. Orada diyor ki; şahıslar veya işletmeler ormanı herhangi bir şekilde, yangın vesaire ile yok olması halinde oraya endemik ya da daha önceki ağaçların dikilmesi zorunluluğu var; en azından ağaçlandırma yapma zorunluluğu var. Şimdi bizde öyle değil. Anadolu'yu biliyorsunuz. Köyün etrafında geniş bir orman açması mera haline dönüşmüştür. Onun ta tepelerinde böyle kel kel, orman örtüsü denebilirse, onlar kalmış.

OTURUM BAŞKANI- Orhan Bey, galiba son sorunumuz orman sorunu o kadar yüklü ki, gönlüm razı olmuyor ama, süre müsaade etmediği için bunu

isterseniz burada toparlayalım. Hepimiz bunu biliyoruz, sanıyorum başka konuşmalar vesilesiyle konu hep gündemde kalacaktır. Onların hakkını yemek için ben burada kesmek zorunluluğunu duyuyorum; kusura bakmayın.

ORHAN DOĞAN- Sayın Başkanım, başta siz olmak üzere bütün heyete saygılar sunuyorum efendim.

OTURUM BAŞKANI- İkinci konuşmacıya söz vermeden önce bir iki noktayı da Başkan olarak dikkatlerinize sunmak istiyorum.

Türkiye'de toprakların 50 yıl içinde tükeneceği sözü, dün akşam televizyon Kanal-1'de dile getirilen gerçek bir varsayım değildir. Amerikan uydularının yıllardır yaptıkları gözlem sonucunda yapılan bir hesaptır, bir haberdir. Böyle devam ettiğiniz takdirde, 50 yıl sonra Türkiye'de toprak varlığı kalmayacaktır diyor. Bu bilimsel bir varsayım değil, bu bir bilimsel prediksyondur.

İkincisi, ayrılan kaynaklarımız yetersizdir; öyleyse ne yapalım? Öyleyse bir şey yapmayalım; hiç dokunmayalım, ne hali varsa görsün de diyebiliriz bugüne kadar olduğu gibi.

Millî varlığın korunması sadece bir para meselesi değil, millî bilinç meselesidir. Eğer hepimiz toprağın önemini, toprağın varlık için, gelecek için önemini kavrarsak, sarf etmek zorunda kaldığımız paranın miktarı süratle azalacaktır. Toprağımıza sahip olmak sadece hudutlarımızı korumak değil, hudutların içindeki toprağa sahip çıkmaktır.

Ankara Belediyesi'nin gözümüzün önündeki uygulamasına bakınız; yolu çift yol haline getiriyorlar. Refüjlerin üzerine kamyonlarla toprağı kış öncesinde koyuyorlar, kış boyu o toprak gidiyor. Hem toprak gidiyor, hem de bütün şehir çamura bulanıyor. Bunu belediye yetkililerine haber verdiğim zaman ne yapıyorsunuz diye; "Babanın malı mı?" diyor. Tabii benim babamın malı değil. Ama kimin babasının malı; atamızın malı. Buna bütün vatandaşlar eğer sahip çıkarsak, toprağı örtersek, o zaman toprak kaymaz olacaktır. Yalnız orman meselesi ya da para meselesi değil; bir eğitim meselesi, bir görgü meselesi, ondan da önemlisi bir okul meselesi de değil, bir tarım mühendisliği meselesi de değil, bir ulusal bilinç meselesi olduğunu sanıyorum.

Onun için bu kurultayın yalnız meslekdaşlara değil, bütün kamuya ve Türk toplumuna vereceği önemli mesajlar olduğuna inanıyorum.